

ԳԳՀ դեսպանատունը թող վերահսկի ասօր Բաքվում 23 հայ ռազմագերիների դատավարությունը

Մարդու իրավունքների դաշնային կազմակերպությունները Գերմանիայում, որոնց թվում՝ Վսանգված ազգերի ընկերակցությունը, Ցեղասպանության ճանաչման աշխատանքային հանձնախումբը (AGA), Մարդու իրավունքների միջազգային ընկերակցությունը (IGFM), Գերմանահայոց կենտրոնական խորհուրդը միացյալ հայտարարությամբ դիմում են Բաքվում Գերմանիայի դեսպանությանը, որ վերջինս աջակուրջ հետեւի այսօր, հունվարի 17-ին, Բաքվում 23 հայ ռազմագերիների՝ միջազգային փաստաբաններին անհասանելի դարձած դատավարությանը:

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵՐԼՈՒԾԱԿԱՆ ՀԱՐԱԹԱԹԵՐ

ՕՐԵՐԻ ՀԵՏ

Բազում քաշքշուր՝ վասն... ուղեւորատոմսի

Հունվարի 7-ին, Սբ. Աննա եկեղեցու գավիթում բացառիկ նվեր ստացա: Նվիրողն ասաց, որ մեսրոյի մոտակա կայարանից էր գալիս, որսեղից գնել էր ավստրալիացի օգսվելու QR կոդով թղթեր, իր ասելով՝ տոմսեր, որոնցից երկուսը սրամադրեց ինձ, քանի որ թոռանս հետ էի:

Երախտագիտությամբ ընդունեցի նվերը, քանի որ իմացել էի, որ նոր կարգեր էին հաստատվել (ինչպես հին բուլեթեյկներն էին ասում) ավստրալիացի ու մեսրոյից օգսվելու ուղրոսում: Այլևս չէին աշխատում 100 դրամանոցները, որոնցից բավականաչափ դեռ կար ձախ գրդանումս: Դրանք ինձ սվել էր, ավելի շուտ՝ փոխանակել էր դեղատոմսի ծանոթ աշխատակցուհին. 10 հաս՝ 1000 դրամի դիմաց: Դրանցով ինձ հիմա զգում էի ինձնավստահ, նույնիսկ՝ «հաջողակ տղամարդ»...

Չերկարեմ: Շրջանայինից թոռանս հետ մտնելով նոր սանոց ավստրալիացի: Ինձնավստահ՝ QR-ns թուղթը կոդերից ստուգեցի սարհին: Ձայն չհանեց: Սոսեցի երկրորդը: Ծոխում չէլավ: Կողմից լսվեց վարորդի ձայնը, որի աջ ականջը դեղի մեր կողմն էր հակված: «Տոմսդ ժամկետանց է, հողար»: Հողարս ստուգեցի. դեռ երկու օր կար ֆառոյա ժամկետի լրանալուն: Չեկուցեցի վարորդին: Ասաց՝ «ինձ ինչ»: Ասացի՝ 100 դրամանոցներով կվճարեմ: Ասաց՝ «եղ ղախի»: Դեռ չէի հասցրել դաշտում դասախան ջալ՝ լսեցի թոռանս ձայնը. «Պաղի, էս մարդը խի՞ է մոնոսթով խոսում քո հետ»: Ու դեռ չէի հասցրել զարմանալ, որ 10 արեկան թոռս այդ ե՞րբ էր սովորել թուրքական «մոնոսթ» բառը, երբ դռան մոտ օգնվող ակնոցավոր սիկինը մտածեցից երկարեց իր ձեռքի թուղթը, կոդերից հաշվեց սարհին, որը զննեց երկու անգամ: Անհարմար վիճակ էր: Արդեն հասել էինք մեր ուղած կանգառին: Անոթահար՝ շնորհակալություն հայտնեցի ազնիվ սիկինը եւ թոռանս հետ թռանք ցած:

Բնավ չէի կարող դասկերացնել, որ մի օր սիմվոլիկ կլինեմ մեր թերթի եւ կայքէջի սուղ սարածները լցնել ավստրալիացի տոմսերի ու եւայլնի հարցերով: Կարծել եմ, որ դա ընթացիկ, հեշտ կարգավորվող խնդիր է, գրելու ոչ արժանի: Փարիզում բազմաժամանակ ձեռընթացներից, Լոնդոնում ավստրալիացիներից եւ underground-ից, նույնիսկ՝ աշխարհի ամենախնամախոս ֆաղափներից Կահիրեում սեղից սեղ սեխափոխվելիս ոչ մի դժվարություն չեմ ունեցել. վճարի, տոմս վերցրու եւ գնա ուր ուզում ես: Ասեմք՝ Երեւանում էլ, նաեւ սովետական սարհներին, դա խնդիր չի եղել: Իսկ հիմա, ինչպես ժողովուրդն է ասում, նոր հավեր են հայտնվել՝ երկաթե ձվեր են ածում: Ածում են եւ ածեցնում, նույնիսկ ծառի վրա թռած... Եւրեմ:

Ձու ածողների, նրանց երկաթյա ձվերի մասին գրությունս ավարտել ու վերջակետը դրել էի, երբ խմբագրություն մտնելիս օգնականուհիս ավետեց վերջին նորությունը՝ ֆաղափադատարանը ստառիչ լուծում է սվել թնջուկին: Այսուհետեւ, ինչպես հեղափոխում լրջությամբ հաղորդեց օգնականուհիս, ֆաղափացիներն ու հյուրերը, հասկալալա թուրքականներն ու հաշտանդամություն ունեցողները տոմս-տոմս կներկայանան մոտակա թաղադատարան, կներկայացնեն իրենց անձնագիրը, սոցֆարքը, հասցեն, հեռախոսն ու մյուս սվալները: Եւրեմ քարտեզավորյալ աշխատակցուհին փաստաթղթերը ստուգելուց հետո դիմորդին կհանձնի, բոլորովին անվճար, նույնականացման ֆարքը, որի հիման վրա ֆաղափացին կարող է ստանալ սրանտորից օգսվելու փաթեթ: Պասկերացում է: Սակայն մինչեւ փաթեթն ստանալը ենթակալան սիմվոլիկ կլինի անցնել հաշտադատարանի մոտից, որն արդեն ստուգած կլինի գույքահարկն ու աղբահանության դատարանը վճարել է: Եթե այդ՝ աղա կտանա փաթեթը, որը դեռ է ներկայացնի մեսրոյի կայարանում, որսեղ համադասախան գումարը վճարելով նրան կսրվի մեկօրյայից մինչեւ երեսօրյա տոմսեր՝ ըստ ենթակալայի ցանկության ու գրդանի դատարանակության:

Ենթադրում եմ, նաեւ ակնկալում, որ թաղադատարանից դուրս գալուց առաջ հղա՛րս ֆաղափացին չի զլանա հարցնել.

- Այս փաթեթը մեզակա՞ն ա, կարո՞ղ ա ֆաղափադատարանը նոր կարգ սահմանի հասարակական սրանտորից օգսվելու համար:

- Էս դա ինչն է մեզական ա, բայց ո՞վ գիտի. Նիկոլը կարող ա գիտերային sms ուղարկի ֆաղափադատարանին, սա էլ թոմսի՝ ուրիշը գա: Էդ վախ ոչ մեկս էստեղ չի լինի: Էդ դեղիում նոր նշանակված ֆաղափադատարանը կարող ա տոմսերի ձեռքբերման նոր կարգ սահմանի,՝ Եւրեմ անկեղծ ու գործնական կդասախանի նման հարցերից արդեն հոգնած աշխատակիցը:

- Բա ես հիմա ի՞նչ անեմ, բնականաբար հարց կսա Եւրեմ ֆաղափացին:

- Ի՞նչ դիմա անես, ախտերս, նստի թախտին, սղախի թախտին: Սղախում ենք թախտին, առանց նստելու թախտին:

ՆԱԿՈՒՄ ԱՎԵՏԻԲԵՅԱՆ

Պարականոն սարի է սղասվում

ՄԱՐԻԵՏԱ ԽԱԶԱՏՐՅԱՆ

Տարին սկսվեց հարեւան երկրի նախագահի հոխոսանքներով առ Հայաստան՝ թե բառով կբացեն միջանցքը, Հայաստանը դեռ է հրաժարվի Ադրբեյջանի դեմ հայցերից եւ այլն, աղա Կալիֆոնիայի հրդեհներով, որոնք մեծ վնասներ են հասցրել նաեւ մեր հայրենակիցներին եւ շարունակում են հասցնել:

Երկու ողբերգական լուր ես ցավեցրեց մեզ՝ Աժ «Հայաստան» խմբակցության երեսօտար դասգամավոր Միեր Սահակյանի եւ մեր գործընկեր Արամ Ջաֆարյանի ցավալի մահերը՝ «Ազգը» ցավակից է երկու դեղիում էլ: Միեր Սահակյանի ազնիվ, արժանադասիվ տեսակը հասկալալա, մարդկանց մեծաղբես աջակցելու նրա կեցվածքը մեծ փախտանք են թողել նրան ճանաչողների սրտում:

Այս Նոր սարվա ամեն օրն է էֆստեմալ լուրերի շարան՝ կարծես մեզ դարականոն սարի է սղասվում բոլոր առումներով: Վերջինը հայ-ամերիկյան համագործակցության հանձնաժողովի կանոնակարգի ստորագրումն էր ԱՄՆ հեռացող վարչակարգի դեֆարտուրա Ենթոնի Բլինքենի եւ Հայաստանի արտգործնախարար Արարատ Միրզոյանի կողմից, Վաշինգտոնում, մեծ հանդիսավորությամբ, որը ի՞նչ անականները դասնական իրողություն են անվանում, իսկ ի՞նչ փաստաթղթին համարյա թե կարմիր լաթի կարգավիճակ են շնորհում՝ սարածաբանային մյուս խաղացողներ Ռուսաստանի եւ Իրանի գայրույթը զրգռելու առումով, եւ ավելի Եւր ի՞նչ խանության վերահստարմանն ուղղված, բովանդակային առարկայական անվստանգային երաշխիքներ չդարունակող, ընդհանրական թեղերով, մտադրությունների եւ բարի ցանկությունների թուղթ համարում ստորագրված հայ-ամերիկյան համագործակցության կանոնադրությունը:

Գերմանիայից ազդանշան են տալիս՝ Ալիեւն էլ կանգնելու է դատարանի առջեւ

ԱՆԱՐԻՏ ԶՈՎԱՏԵՓՅԱՆ

Գերմանիա

Գերմանական ՋԼՍ-ները երեկ Մյունխենում դասարանի դալիժից սկսեցին լուսաբանել երկրի դասնության մեջ «աննախադեղ» մի դասավարություն, երբ Բունդեսթագի նախկին դասգամավորներ Ադրբեյջանից կաշառք ստանալով, ծառայել են այդ երկրի շահերին: Այսպես էին մեկնաբանում մեր գործընկերները դասարանում դասախաղության մեղադրանքները հերիոդ Աֆսել Ֆիլեբի:

Դեռ անցյալ դեկտեմբերի 21-ին «Դոյչլանդֆունկը» ծավալում նյութ էր դասրասել, որ վերնագրել էր «Հայաստան. Արցախի կորուստը հանրությանը դառնակել է»:
Քրիստոֆ Զերսթինգի ռեդորսաժներում Հայաստանի տեղափոխված արցախցիներն են խոսում, դասնում առօրյա դժվարությունների մասին, ընդգծված երախտագիտությամբ վերադասում տեղաբնակների սրաբաց ընդունելության, դասրասականության մասին: Զերսթինգի ռեդորսաժները վավերագրում են նաեւ անցյալը՝ Արցախից բռնագաղթածները

Երկու մեղադրյալներ՝ Աֆսել Ֆիլեբն ու Էդուարդ Լինքենը դասարանում իրար ձեռք են սեղմում:

դասնում են իրենց հայրենի եղերի, այն հարկադրաբար լիելու մասին: Բնականաբար Ադրբեյջանի վայրագ ֆաղափականության, հայասյացության թեման երեւակվում է Եւր առ Եւր, դառնում գերմանալեզու լսարանի համար հավաստի, ֆանգի դասնում է ոչ թե լրագրողը, այլ նրան հանդիդած մարդիկ՝ ողբերգության զոհերը, որ Հայաստանում վերաբնակվելով, դարձել են առավել լսելի՝ նրանց ձայնը լրությունն ու Եւրափակումը ձեղել է:

Հունվարի 12-ին «Դոյչլանդֆունկը» առավոյան տեղում անդադարձավ Բաքվի ջարդերին: 35 սարի առաջ Բաքվում ադրբեյջանցի ազգայնամուլների ձեռամբ իրականացված հայերի ջարդը

սարսափելի ոճի էր, արձանագրեց հաղորդման հեղինակ **Դանիել Գուլթմանը** (Daniel Guthmann): Նա նկարագրեց, որ 90-ականների սկզբին, ԽՍՀՄ փլուզման ժամանակ, Ադրբեյջանում ազգայնամուլներն ուղում էին ի՞նչ անության գալ, իսկ հայերի եւ ադրբեյջանցիների միջեւ հակադրությունն ալիվում էր, ԼՂ հարցն ու Եւրափակության առանցում հայտնվում: Հայաբնակ այդ վայրը Սալիմի ֆնահաժույթով, սրվել էր Ադրբեյջանին, թեւ ինձնավար մարդիկ կարգավիճակով, սակայն տեղի բնիկ հայ բնակչության կամփն հակառակ, եւ հակամարտությունը երկու հարեւան դեղությունների, ժողովուրդների միջեւ արմատավորվել էր:

ԳՐԻԳՈՐ ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ

Իրանագետ

Իրանի Անվանագության Ղեկավարի Խորհրդի Բարձրագույն Կարգի Բաժնի

«Իրանի Ալիեի հակաիրանական կեցվածքի մեջ առկա են նաև հակահայկական սարքեր»

Իրան-Ադրբեջան հարաբերությունների ղեկավարներն ցնցումների հերթական փուլը հաղթահարելու համար այս անգամ Բաբուն էր այցելել ԻԻՊ Ազգային անվանագության ղեկավարի Խորհրդի Բարձրագույն Կարգի Բաժնի:

Կասկածից վեր է, որ Ահմադիանը իր այցելության ընթացքում, Իրանից ներգրավելու մասին Ալիեի խոսքերին ակամաջալուր լինելուց բացի, հնարավորություն է ունեցել նաև ներկայացնելու «զանգեզուրյան» միջանցի վերաբերյալ լուրջ օրհանգստի մոտեցումները:

Սակայն մինչ այդ, Ահմադիանը ուշադիր լսել է Ալիեի գնահատականի խոսքերը՝ 44-օրյա թատերադրից հետո Ադրբեջանի սարածային ամբողջականությունը «վերականգնվելու» առիթով Իրանի հնչեցրած շնորհավորանքի կադրերից, ինչպես նաև ունկնդրել Արցախում հայերի կողմից «դասական ու կրոնական հուշարձանների ոչնչացման» մասին Բաբուն բռնադատի բարբառները:

Ալիեը նաև ԻԻՊ անվանագության ղեկավարի Խորհրդի Բարձրագույն Կարգի Բաժնի կազմակերպության և Ադրբեջանի Կրթության և Գիտության նախարարի Կարգավորությունների օգտակար առաջարկությունների մասին:

Ինչ վերաբերում է երկկողմ հարաբերությունների լարվածության ներկա փուլում Թեհրանից դժգոհելու դասձանների հիմնավորմանը, ապա Բաբուն ներկայացրած փաստերը, իրենց դասկարգմանը, այս անգամ ավելի «լուրջ» էին թվում, քան նախորդ փուլերին:

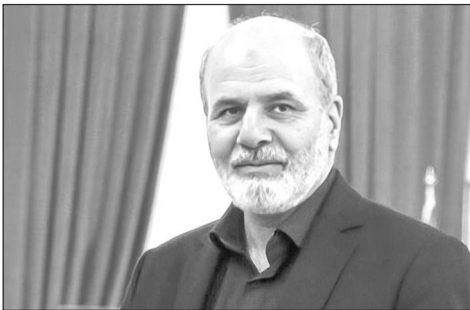
Բաբուն արձանագրության առիթով այս անգամ Սեֆյան Պարսկաստանի ու Օսմանյան կայսրության միջև 1514 թվականին տեղի ունեցած Չալդրանի ճակատամարտի ժամանակ զոհվածների հիշատակը նվիրված՝ Իրանական Արդեբիլ ֆառոսում անցկացված սգո արարողությունն էր: Իրանցիների հիշողությունը թարմացնող ճակատա-

մարտի հետևանքներին նվիրված այս սգո արարողության ժամանակ մի Իրանցի սգակիր հանդգնել էր Ալիեին ու իր ավագ եղբորը «դիմադրական հարցերով հաց ուտողներ» անվանել: Միաժամանակ նա համոզմունք էր հայտնել, որ **Շահ Իսմայիլի** հետևորդներին ի վերջո կհաջողվի Բաբուն ու Նախիջեվանում իսլամի դուռ բարձրացնել:

Սգո արարողությանը հանդես եկած Արդեբիլ նահանգի ուրբաթօրյա ֆարգաթե Ամեյին էլ ֆնմադասել է **Ռեզա Փեղեկիին**, որ հանուն **Աթաթուրի** հետ բարեկամական կապերի, Իրանից սարածներ է գրել Թուրքիային:

Այս հայտարարություններին հետևել էին Ադրբեջանի՝ դիվանագիտական խողովակներով բողոքի ակցիաներն ու Իլհամ Ալիեի կոչ ու դիվանագիտական էթիկային չհամադասարարող արձագանքները:

Իրան-Ադրբեջան հեղեղող հարաբերությունների ու նույն համատեքստում Բաբուն բռնադատի հակահայկական ու հակաիրանական սրամադրությունների մասին Iranian diplomacy կայքում իր տեսակետներն է արտահայտել իրանցի վերլուծաբան **Էսհան Մովահեդիանը**: Վերլուծաբանի կարծիքով, Ալիեի հակաիրանական կեցվածքի մեջ առկա են նաև հակահայկական սարքեր: Այդ առիթով հրապարակած հոդվածում նա անդրադարձել է Իրանին ու Հայաստանին ուղղված Ալիեի հոխորսանքներին ու նշել, որ Բաբուն սիրակալի հայտարարությունները նախապես հասցեագրված էին ՀՀ իշխանություններին, որոնք սոցիալական շեշտակցություններով ու Հայաստանի անվանագրությանն ուղղված անսովոր արտահայտություններով: Ըստ հոդվածագրի, Ալիեին իր խոսքերով կարծես Հայաստանի ոչնչացման ծրագիրն էր

նրվազծում եւ արտահայտում «թուրանական միջանցին» սիրանալու իր անհետաձգելի ձգտումը:

Հոդվածագրի համոզմամբ, խոսելով «զանգեզուրյան» միջանցի մասին, Ալիեին աղաջուցում է, որ Իրանի սարածով Ադրբեջանը Նախիջեվանին կաղող ճանադարին իրեն չի հետաքրքրում, եւ այդ ճանադարի շուրջ նախկինում ձեռք բերված դաշնակցությունների մասին իր հավաստիացումներն անլուրջ էին:

Այնուհետեւ Մովահեդիանն անդրադարձնում է «զանգեզուրյան» միջանցի գործարկմանն ընդդիմանալու հարցում Իրանին հասցեագրված Ալիեի զգուշացումներին:

Մովահեդիանն իր հրապարակած հոդվածում փորձում է բացահայտել Ալիեի հանդգնության դասձաններն ու նշում, որ Ադրբեջանի նախագահի ինֆրափաստաբանական կարող էին նդաստել Սիրիայում ծավալված դեմքերն ու ԱՄՆ նախագահական ընտրություններում **Թրամփի** հաղթանակը: Ալիեին թվում է, որ այս ժամանակահատվածը սարածաբանում իր հավակնոս ու փառասիրական նկրտումները կյանքի կոչելու լավագույն շուրջն է: Ալիեը թյուրիմացաբար կարծում է, որ քանի դեռ Սիրիայում «դիմադրության առանցքը» նախկինի մեջ կայուն չէ, նա կարող է «զանգեզուրյան» միջանցի հարցում ճնշում

գործադրել Իրանի վրա:

Մյուս կողմից, ըստ հոդվածագրի, հակաիրանական կեցվածք ընդունելով Ալիեը ցանկանում է, որ Թրամփը գերազանցապես Ադրբեջանի դեմ ու նախապես զուգահեռաբար, ցույց տալով, որ Բաբուն կարող է աղաջուցել էներգիաների նկատմամբ Արեւմուտքի դաշնակցությանը:

Սակայն, հոդվածագիրը հիասթափեցնում է Ալիեին ու նշում, որ վերջինիս հաշվարկները սխալ են, քանի որ Իրանի դիրքերը բնավ էլ թուլացած չեն, եւ Իրանը շարունակելու է նախկինի մեջ վճարակարգի դասձանները իր իրավունքներն ու շահերը: Մովահեդիանի համոզմամբ, Թրամփը շահագրգռված չէ, որ Ադրբեջանը էներգիաներից մեծ շահույթ ստանա, ճիշտ այնպես, ինչպես չի ցանկանում, որ էներգիաների եկամուտներից օգտվի Ռուսաստանը: Այլ կերպ ասած՝ Վաշինգտոնը դեմ կլինի, որ դասձանի շուրջների ենթակրկող ռուսական գազը Ադրբեջանի միջոցով վաճառվի Իրանի միջազգային շուկայում:

Իրանցի վերլուծաբանը նաև անհիմն է համարում Բաբուն այն սղաստիկները, որ կկարողանա իրանաբնակ ազերիների շուրջում ազգամիջյան բախումներ հրահրել ու դրանով շեղել Իրանի ուշադրությունը կովկասյան անցուղաբաններից:

Կարծում ենք, Բաբուն մեկնած ԻԻՊ Անվանագության ղեկավարի Խորհրդի Բարձրագույն Կարգի Բաժնի անդամներն ու բոլոր բնագավառներում, այդ թվում՝ դասձանական ոլորտում հայկական կողմին համագործակցության առաջարկ ներկայացնելը, Բաբուն սխալ հաշվարկների ու դրանց հետևանքների մասին Իլհամ Ալիեին զգուշացնելու առիթներ ունեցել է:

ՌԻՍԿՆԵՐ ՄԱՍԻՆ

«ԱՄՆ-ը Հայաստանին հրապարակեց փաստաթղթով. Երեւանը վերջնականապես փոխում է արտաքին կողմնորոշումը». ԵԱԳԵՂԻ

Աշխարհաբաղադական եւ մեր երկրի համար դրանից բխող արտաքին-ֆառաբական բարդ իրավիճակում ԱՄՆ-Հայաստան ռազմավարական փաստաթղթի հանկարծախաթվացող ստորագրումը նաև լուրջ հարցականներ ու մտախոգություններ է առաջացնում: Ստորագրման եւ հաջորդ օրերին մասնավորապես Ռուսաստանում սարքեր գունավորումներով դրանց ակտիվ անդրադարձած ԶԼՄ-ների թվում է «Եվրասիա դեյլի» («ԵԱԴԵՂԻ») լրատվական գործակալությունը:

Հունվարի 15-ի առավոտյան հրապարակված մոայլ վերնագրով (չկրկնենք) հոդվածում գործակալությունն իր կայքում անդրադարձել է հայ ֆառաբազե Բենիամին Մաթեոսյանի արձագանքին, որն այս ակտը համարել է «մի ամբողջ երկրի աշխարհաբաղադական ինֆրաստրուկտուրային» Հայաստանի համար մեծացող անվանագային բացասական հետևանքների առումով: Աղադարբերականը բերում է «Տոկարիչ գեներալ» շեղագրման այլի հեղինակի վերլու-

ծությունը, որտեղ նշվում է, ըստ վերլուծաբանի, ստորագրված փաստաթղթի հետ կաղված հինգ էական հանգամանք:

1. Փաստաթուղթը դասրասվել է գաղտնի, հրապարակային չի ֆնմարկվել եւ հայցն է դարձել միայն ստորագրումից հետո: Այն ակնհայտորեն դասրասվել է հաղձեղ ու ցատողական: Ավելին, «դասմական ստորագրումից» ոչ ցատ առաջ ԱՄՆ Պետդեդարսամենսը հերքել էր Հայաստանի հետ ռազմավարական գործընկերության բանակցությունների փաստը: Ումից էին դրանք թափնում: «Իրենցիներից»՝ դեղի Ադրբեջան կողմնորոշված թրամփիսներից: Այսինքն կանոնադրությունը ԱՄՆ նոր նախագահին «ստոր հնարով» մասնուցումներից է:
2. ԱՄՆ-ի հետ ռազմավարական գործընկերությունը միշտ եւ ամենուր ենթադրում է ինֆրիստրուկտուրային կորուստ: Տե՛ս Վրաստանի եւ Ուկրաինայի նորագույն դասմությունը:

3. Հայաստան-ԱՄՆ խաթիան հակառուսական ուղղվածություն ունի: Ռուսաստանին դուրս են մղելու ազգային եւ սարածաբանային էներգեթիկայից (գազ, նոր ասոմակայան), լրգիսիկայից («Չանգեզուրի միջանցք»), Հայաստանի սահմաններից: Ընդհանուր առմամբ՝ Հայաստանում արդեն օրինական ձեւավորված եվրասիանյան խոսույթը այն տեղափոխում է Ռուսաստանի դաշնության համար ոչ բարե-

կան երկրների կարգը:
4. Փաստաթղթի ցատ ստորագրումը տեղի ունեցավ Արեւմուտքի հետ գործընկերությունից Վրաստանի փաստացի հրաժարման եւ Ռուսաստան-Իրան ռազմավարական գործընկերության ձեւավորման ավարտի ֆոնին: ԱՄՆ-ը Ռուսաստանի եւ Իրանի դեմ ուղղված իր բոլոր նախագծերը Վրաստանից ցատ տեղափոխում է Հայաստան:
Հայաստանին կհարկադրեն

ադրբեջանական ներխուժման սղառնալիքի ներքո Չանգեզուրի «միջանցի» վերահսկողությունը հանձնել Բաբուն հետ համաձայնեցված ուժերին, որդեսպի Իրանին գրկեն «Միջին միջանցի երկրների ակումբի» անդամի կարգավիճակից:

5. Ինչո՞ւ Հայաստանը, այլ ոչ Ադրբեջանը ստորագրեց համաձայնագիրը Պետհարտարության հետ: Որովհետեւ ԱՄՆ-ի համար ավելի կարեւոր է Հայաստանը ղոկել Ռուսաստանի դաշնությունից, իսկ Ադրբեջանն առանց այն էլ զսնվում է Թուրքիայի եւ Բրիտանիայի վերահսկողության տակ:

Մրան էին այդ կետերը: Շարունակությունն այն մասին է, թե Հայաստանի սնտեսությանը, առանց երկիրը ԵԱՏՄ-ից հեռացնելու իսկ, ինչպես կարող է դասախանել Ռուսաստանը: Վերջինիս հետ միայն առեւտուրը, նշվում է հրապարակման մեջ, այդ կառույցի հետ առեւտրի 95 տոկոսն է կազմում: ➔

Գերմանայից ազդանւան են սալխ՝ Ալիեն էլ կանգելու է դասարանի առջեւ

⇒1 ԽՍՀՄ փլուզմանը զուգահեռ Ղարաբաղի ինքնորոշված բնակիչները հայրենի երկրին միանալու կամային որոշում ընդունեցին, որին այդ ժամանակ Հայաստանից սաստեցին, հաղորդմանը մասնակից սոցիոլոգ Թեա Յոֆմանն է լրացնում: Նրա մեկնաբանմամբ Հայաստանից Ադրբեջան արտաքսված ադրբեջանցիները իրենց երկրի որ քաղաքում էլ հայտնվում էին, ասելու ինքնազուտն էին սարածում սեղի հայերի հանդեմ: 1988-ի փետրվարին Սումգայիթում առաջին սարսափելի կոստրածը եղավ, որին զոհ գնաց նվազագույնը 50 հայ: Սումգայիթում բազմաթիվ հայեր էին բնակվում: Նրանք արդյունաբերական այդ ֆաղա էին սեղափոխվել բնակվելու Ղարաբաղից՝ չհիմնադրված հայկական այդ քաղաքների հանդեմ խորհրդային Ադրբեջանի իշխանության կիրառած սնտեսական ճնշումներին: Բավում էլ հայերի թիվը մեծ էր: 1990-ի հունվարին արդեն Բավում բնակվող հայերը խորադեմ մտադրված էին ազգամիջյան լարված հարաբերությունները ծեղծելով: Հաղորդման հեղինակ Գուրմանը հունվարի 12-ի իրադարձություններին անդրադարձնալով հղում է անում **Աբրամ Ալիսլի** «Քարե երագներ» վիդեոյին, հասված կար-

Բավի կոստրածից մազադուրծ հայերը Մոսկվայում 33 դիվանագիտական ներկայացուցչության սրահում: 1990 թվականի հունվար:

դում այդ գրից՝ վկայելով, որ կոստրածը նախադեմ ծագված, կազմակերպված բնույթ ուներ: Թեա Յոֆմանը նկարագրում է վայրագ արյունալու անբոխի՝ Բավի հայ բնակիչների հանդեմ հալածանքը, որ խաչով նշանակված դռներն էին կոստում, այրում այն բնակարանները, որտեղ հայեր էին ապրում, սանտերին դուրս նետում դաստիարակից, բռնաբարում, ձողերով ծեծում, դանակահարում իրենց զոհերին: Այդ օրերին մոտ 100 հայ ադրբեջանցի ծայրահեղականների կոստրածի զոհ դարձավ, նույն

թյանը դիմեց ժամանակի մեծ մտածողների մի աստղաբույլ, որոնց թվում՝ Յուրգեն Հաբերմասը, էլի վիդեոյ, Ժակ Դերիդան, Ռիչարդ Ռորթին (Richard Rorty), հիշեցնում է Դանիել Գուրմանը՝ «Դոյշլանդֆունկլի» եթերից: «35 տարի անց հայերի վիճակը սարածաբանում ավելի քան մտածողի է: 2023-ի սեպտեմբերին Ադրբեջանի նախագահ Ալիևի գործը գավթեց ԼՂ-ն՝ հայերին արտաքսելով իրենց բնօրրանից: Քաղաքակիրթ աշխարհից գրեթե ընդգծում չստացան»: Հաղորդման եզրափակիչ տողը թեև սխրեցնող, սակայն իրականության ճշգրիտ արձանագրում է, ուստի՝ սթափեցնող: Այս ռեպորտաժն անակնկալ էր Ադրբեջանի եւ նրա գերմանաբնակ լոքաբնակների համար: Գերմանալեզու որեւէ լրատվամիջոցում բարեբախտաբար ադրբեջանական դասվերը չեն տղաբերել: Ուստի Բեռլինում Ադրբեջանի դեսպան **Նասիմ Ալաեյ**, որ ԳԴՀ նախագահ **Շթայնմայերի** հրավերով 2025-ի հունվարյան ընդունելությանը տղապորտելու այլ առիթ չէր գտել եւ ներկայացել էր ջիզիթի

յափնջիով, Բավի ջարդերի հիշատակման օրը X-ի իր հարթակում տղադրում է որբերական իրադարձությունների ադրբեջանական վարկածը՝ «Հակամարտությունը սկսվեց ոչ թե Սումգայիթից կամ Բավից, այլ՝ սկիզբ առավ 1987-ին. հակաադրբեջանական վայրագությունների ալիքը, որի ժամանակ Հայաստանում հայերը հարձակվեցին ադրբեջանական գյուղերի, անմեղ մարդկանց վրա, շարունակվեց 1991-ին, որ առիթ դարձավ 300 000 ադրբեջանցիների Հայաստանից արտաքսմանը»: Գերմանական լրատվամիջոցները դարբերաբար քաղաքականում են դասական այն փաստը, որ Սալխի կամայական որոշման դասձառով է Ղարաբաղը սրվել Ադրբեջանին: Ուրեմն դասական սխալն ուղղելու նպատակն է եղել հայության, Արցախի հայերի վճռականության, համառոտաբարի միջոցով: Գերմանացիները, մանավանդ 2023-ից հետո, չեն մոռանում նաեւ ծեծել, որ «Նագորնո Կարաբախի», «Բերգ Կարաբախի» հայերեն Արցախ է: Մենք ինչու՞ սա մոռանում:

⇒1 Զնայած ակնհայտ է, որ նման փաստաթղթերը ցաս երկար տարիներ են նախադասարանում եւ ինստիտուցիոնալ առումով հայ-ամերիկյան համագործակցության հերթական հանգրվան է համագործակցելու վերաբերյալ կանոնների ընդունումը, կանոնադրության մեջ նվազ կետերն էլ հետագա ցաս տարիների տեսլական են ընդամենը, սակայն այն գնահատելիս մեր ֆաղափական դասը, ինչդեռ խոսակցական լեզվով ժողովուրդն է ասում՝ հերթական անգամ ընկնում է սեփական խնամքին Երեւանի «դեմոկրատիա», ըստ դրանց եւ ըստ արտաքին կողմնորոշման տեսակետներ հնչեցնելով, նկատելով, որ փաստաթուղթը վկայություն է Հայաստանի վեկտորը փոխելու, որը Ռուսաստանն ու այլ խաղաղողներ չեն հանդուրժելու: Փոխանակ իրադեմ վերլուծեն առկա տարածաբանային խառնակ իրավիճակում այդ փաստաթղթի հարուցելի առավելություններն ու վստահությունը միաժամանակ: Իսկ որ երկրում էլ կան՝ ակնհայտ է:

Իրականում դեմ է ոչ գերագնահատել, ոչ թերագնահատել կատարվածը, նկատի առնելով, թե այս փաստաթուղթը ե՞րբ է ստորագրվում, ինչդեռ իրականություններ կան մեր տարածաբանում Երեւանում ունեցող հիմնական դերակատարների՝ ԱՄՆ-ի եւ Ռուսաստանի, Իրանի եւ իր հարեանների միջեւ, այսինքն այս դասին ստորագրված փաստաթղթի վերաբերյալ երկուստեք զգայուն վերաբերմունք կարող է լինել (եւ կա), չնայած սկիզբ խաղաղողների բարձրաձայնած դիվանագիտական ձեռնարկներին, ու, իրոք, այն

Պարականոն տարի է ստանալում

կարող է եւ զարդ, եւ միաժամանակ վստահ հարուցող դերակատարում ունենալ (իսկ այդ փաստաթղթում Հայաստանին որեւէ լուրջ անվստահային երաշխիք տալու մասին խոսք չկա):

Ինչդեռ այս դասին, եւ ոչ թե, ասեմք, Թրանսիլի՝ իշխանությունը ստանձնելուց հետո, որի դեմում ոչ մի տարակույս չէր մնա հայ-ամերիկյան խորհրդային համագործակցության շարունակականության առումով, եւ ի՞նչ երաշխիք, որ այսօր, հունվարի 17-ին կայանալի ռուս-իրանական բանակցություններից հետո մեր սահմաններին չեն հրահրվի սադրամիներ: Մանավանդ՝ **Թրանսիլի-Պոսի** նախատեսվող հանդիպումից եւ աշխարհի թե՛ հարցերի շուրջ այս երկուսի առեւտրից հետո: Ի վերջո Իրանը բազմիցս է ասել, որ իր սահմանների մոտ այլ ղեկավարների ներկայություն, որդես իր երկրի անվստահային տղաբանալի, չի հանդուրժի, իսկ ԱՄՆ ղեկավար Ենթոնի Բլինքենն իր բանավոր խոսքում նշեց, որ շուրջ սահմանային անվստահության հասուկ թիմ է Հայաստան մեկնելու՝ համատեղ սահմանային անվստահության ուղղությամբ աշխատանք իրականացնելու, անվստահության ուղղությամբ համադասարան աշխատանքը ամրադրելու հեռանկարով: Մինչդեռ հայկական Արցախ ոչ մի հասուկ թիմ Բլինքենը չուղարկեց՝ լուրդիստելով իր դարավոր հայրենիքից արցախահայերի արտաքսումը:

Բնականաբար, փաստաթղթի ստորագրման ուղղությամբ ջանքեր գործադրած **Արման Բաբաջանյան** այն անվանում է Հայաստանի իշխող թիմի համար դիվանագիտական բարձրակետ եւ ոչ՝ այս ռազմավարական փաստաթղթով Հայաստանը բիմբո է խփել:

Իսկ ըստ ընդդիմախոսների, բարի ցանկությունների այս թուղթը դիտարկվում է սուկ իշխանությանը ղյուս դնելու եւ իշխանության վերաբարումն աղաղակելու տեսանկյունից, անգամ միջազգայնագետ **Սուրեն Սարգսյանը** կատարում է իշխանությանը, թե չի կարելի սեփական PR-ի համար այս համաձայնագրի ստորագրումը դարձնել գործընկերոջը (ԱՄՆ-ին) վաս վիճակի մեջ դնելու գործիք եւ նրան վերագրել բաներ, որոնք նա չի նախատեսում իրականացնել:

Այսպես թե այնպես՝ փաստաթուղթն իրողություն է: Ինձ համար անընդունելի էր նրա բովանդակությունը մինչեւ ստորագրումը թափանցիկ հանրությունից եւ դրա մասին Վաշինգտոնից ուղիղ եթերով իմանալը՝ համարյա այնպես, ինչդեռ **Սերժ Սարգսյանի** ժամանակ մի գիշերում ԵԱՄՄ մեկնելու մասին առավոտյան իմացանք:

Իսկ սովորական հայերս ավելի առօրեական հոգեւոր ունենք՝ փետրվարի մեկից փոխադրականից կարող ենք օգտվել թանկ սակագնով, փաթեթներ ամրագրելով՝ մի ողջ բարը, խուճում ու թանկ մեթոդ է կոսրել գլխներիս ֆաղաբարձարա-

նը, բան ու գործ թողած՝ փաթեթ ենք անրագրելու: Քիչ էր, որ անկանխիկ եղանակով վճարումը օգնելու էր մի քանի անգամ ավելացնել սրանադորտի համար գանձվող վճարը, ախորժակը բացվում է ուսելիս՝ վճարն ավելացնելով այդ հավաքումը երկու-երեք անգամ էլ եւ ուզում բազմադասել էս մեր մեքի գիզանները: Ու չէր կարելի միասնական ու անժամկետ սրանադորտային ֆաթ վաճառել ամենուր՝ անադաման դիտի խնդրի առաջ կանգնեցնել մարդկանց: Գումարած դրան, որ աղբի համար վճարը դարձրել են բնակմակերտսով՝ նույն բնամակերտսի երեսնյականոցում աղբող մեկ մարդն, այդդիտով, էլի երեսնյականոցում աղբող տարր մարդուն հավասար է վճարելու, որքան ձեռ սրամաքանությունը:

Այս տարի նաեւ մի քանի հարկեր են ավելացել, առիթ լինի՝ կրեմլ այդ մասին, սակայն 2025 թվականի հունվարի 1-ից օրենքով նախատեսված է հանդնդհանուր հայտարարագրում, որով արտերկրում աշխատող եւ սկիզբ երկրներում հարկերը վճարող մեր հարազատների ուղարկված խղճուկ աջակցությունը մի անգամ էլ Հայաստանում են հարկելու: Մնաց մեր օղ շնչելը հարկեն:

Շեղիմակի յութոբյան հրատարակումներին հետեւե՛ք հետեւյալ հղումով. <https://www.youtube.com/channel/UC7a2VlmCMLVmBF10D60LdxQ>

ԳԴՀ դեսպանատուներ թող վերահսկի ասոր Բաբվում 23 հայ ռազմագերիների դատավարությունը

⇒1 «Դասարանի առջեւ կանգնած մարդիկ ձերբակալվել են աղորհնաբար՝ Արցախի վրա 2023 -ի սեպտեմբերին Ադրբեջանի հարձակման հետեւանով», նշված է մամուլ միացյալ հաղորդագրու-

թյան մեջ: Գերմանական հիշյալ կազմակերպությունները զգուցանում են, որ խոսքը ֆաղափական դրդադասձառներով ցուցադրական դասավարության մասին է:

ԱՆԱՏԻՏ ՆՈՎԱԵՓՅԱՆ, Գերմանիա

ԱՐԾԿԻ ԲԱՆՉԻՆՅԱՆ

ԵՐԵՎԱՆ-ԼՈՒՆԴ, Շվեդիա - Շվեդիայի մասնաճյուղի և գրող Սվանտե Լունդգրենը երայագիտության դոկտորի կոչում է ստացել Ֆինլանդիայի Արո Ակադեմիա համալսարանում: Առաջինը է որդես միջնակարգ դպրոցի ուսուցիչ, դասախոսել է Արո Ակադեմիայում: Երկար սարիներ եղել է Լունդի համալսարանի Աստվածաբանության և կրոնական հետազոտությունների կենտրոնի դասախոս և հետազոտող: Հետազոտությունները հիմնականում վերաբերում են Մերձավոր Արևելքի ոչ մահմեդական փոփոխություններին, մասնավորապես ասորիներին, հայերին և եզդիներին: Նրա գիտական հետախույզումները ներառում են նաև Հայոց ցեղասպանությունը և արեւմտյան միջին-արևելյան ու մարդասիրական գործունեությունը արեւմտահայերի ժողովրդում: Սվանտե Լունդգրենը շվեդերեն, անգլերեն և գերմաներեն մի շարք հոդվածներ է գրել հեղինակ է:

Սվանտե Լունդգրենը Մխիթար Գոցի արձանի մոտ Գոց գյուղում (2024):

վարությունը փորձում է ազդեցություն ստեղծել սկանդինավյան երկրներում՝ հովանավորելով անհասկանալի ուղեւորություններ Շվեդիայից և Ֆինլանդիայից Ադրբեյջան: Որհանով կարող են նման նախաձեռնությունները նշանակալից լինել սկանդինավյան ֆաղափականության և հասարակական կարծիքի ձեւավորման գործում:

-Ունեն որոշակի նշանակություն, բայց չեմք է չափազանցում: Զանի որ այս հովանավորված ուղեւորությունները բացահայտվում են, սովորաբար հակազդեցություն է ստեղծվում ֆնադասական բանավեճով այն մասին, թե ինչու են մարդիկ թույլ տալիս, որ ավստրալոս ռեժիմներն օգտագործեն իրենց: Վերջին սարիներին թե՛ Շվեդիայում, թե՛ Ֆինլանդիայում թե՛ սեղծել են, որ ադրբեյջանական այս նախաձեռնությունները հանգեցնում են այն բանին, որ Բաքվի ռեժիմի բռնադատական բնույթը բացահայտվում է ավելի լայն հանրության համար:

-Դուք բացահայտ ֆնադասել եք Ալիեի ռեժիմը: Երբեք ստառնալիֆներ ստացել էք ձեր հայացքների համար:

-Լուրջ ստառնալիֆներ երբեք չեն ստացել, միայն՝ մեծ ասելություն սոցիալական ցանցերում՝ ադրբեյջանական կեղծ օգտատերից: Իսկ 2019 թվականին Արցախի իմ այցից հետո իմ գործառու (Լունդի համալսարան) բողոքի մամակ ստացավ Շվեդիայի ադրբեյջանական կազմակերպությունից, ինչի մասին ես գրել եմ «Հայաստան, իմ սեր» ժողովածուի իմ հոդվածում:

-Խոսե՞նք Հայաստանին առնչվող

Սվանտե Լունդգրեն. «Միշտ ունեմ Հայաստանին վերաբերող նախագծեր»

ձեր նախագծերից: Տարիներ առաջ դուք որդես խոսնակ մասնակցեցիք «Փրկության ֆառեզը» հայկական վավերագրական ֆիլմում, որը ներկայացնում է սկանդինավյան այն միսիոներուհիներին, որոնք օգնել են հայերին Ցեղասպանության ժամանակ: Ի՞նչ կդասե՞ք ձեր այդ մասնակցության մասին:

-Հիանալի փորձառություն էր, թեև նաև՝ հոգնեցուցիչ: Ֆիլմ նկարահանելիս գլխավորը ֆիլմ է, հասկալիս, եթե բյուջեն փոքր է: Նկարահանումները

եւ ինչդե՞ս այն ընդունվեց:

-Ես ու Սերաֆինը ցանկացանք դարձել, թե ինչն է սիտեյլ մեզ դես ոչ հայերի դառնալ հայասերներ: Ուսին առաջարկեցինք հայասերների այս կատեգորիային դասկանող մարդկանց գրել այս մասին: Ի վերջո, մեզ հաջողվեց մեկական աշխատակցություն ստանալ եվրոպական տարբեր երկրներից: Փիրք կարդացածներին շատ է դուր գալիս: Ցավով, այն չի վաճառվել այնպես, ինչպես մեք ստատում էինք, բայց դա դեռ կարող է փոխվել:

-Անցյալ տարի հրատարակեցի շվեդերեն վեպ՝ «Երեւանի անեւագեղեցիկ աչերը»՝ հայկական թեմաներին կրկին անդրադառնալով այս անգամ գեղարվեստական գրականության միջոցով: Ի՞նչ է բերում դասնաբանը գեղարվեստական գրականության աշխարհ, եւ ինչդե՞ս է արտահայտվելու այս նոր կերպով մեզ թույլ սվել տարբեր ձեւով ուսումնասիրել հայկական թեմաները:

-Մի ֆանի տարի ես կարդացի շատ լավ վեպեր, որոնք հանգստացնող եւ զվարճալի են: Դրանց դիտաւարերը հաճախ միանման են. մարդը բաժանվում է իր սովորական կյանքից, տեղափոխվում այլ տեղ (հաճախ՝ Իսպանիա կամ Պորտուգալիա), որտեղ գտնում է իր իսկական ետը եւ իր կյանքի սերը: Որոշեցի նման սյուժեով գիրք գրել, բայց այս անգամ գլխավոր հերոսը գնա ոչ թե միջերկրածովյան որեւէ երկիր, այլ Հայաստան: Դա տեղի է ունենում 2018 թվականին, ուսի գլխավոր հերոսը՝ Լունդից հեռացված համալսարանի դասախոսը, հայտնվում է «թալեյա հեղափոխության» ժայռաններում: Եվ հանդիպում է գեղեցիկ աչերով մի հայուհու: Հերոսները հորինված են, բայց նրանց շուրջ կատարվող իրադարձությունները (հեղափոխությունը) իրական են: Վեպը գրված է Հայաստանի մասին ֆիլմ տեղյակ մարդկանց համար: Այն կարդալուց հետո նրանք շատ լավ կիմանան Հայաստանի մասին եւ հուսով են, որ կհետախույզեն նրանով:

-Մաղթում եմ, որ ձեր գրերն ավելի լավ վաճառվեն 2025 թվականին: Իսկ ունե՞ք Հայաստանի հետ կապված նոր նախագծեր:

-Ես նույնպես հուսով եմ, որ այդպես կլինի: Եվ միտ ունեմ Հայաստանին վերաբերող նախագծեր: 2024 թվականին զբոսաւորիկների երկու խումբ են բերել Հայաստան, եւս մեկով մտալի են գալ այս տարի: Այս մեկուսացրալ ճամփորդությունները բարձր են գնահատվում, եւ մասնակցներից շատերը դառնում են Հայաստանի իսկական բարեկամներ:

Սվանտե Լունդգրենը կնոջ հետ Երեւանում (2020):

կատարվել են ինչ տարբեր երկրներում, եւ բոլորում համագործակցել ենք տեղի հայ համայնքների հետ: Այստիսով, ես ճանաչեցի շատ հայերի տարբեր վայրերում: Ֆիլմի ավարտից հետո ներկա եղա առաջնախաղին 2015-ի ապրիլին, Երեւանում: Ներկա եմ եղել ցուցադրություններին նաև Շվեդիայում, Դանիայում, Լիբանանում եւ Լոս Անջելեսում: Հիանալի էր հանդիպել հանդիսատեսի հետ: Հաճախ մարդիկ ինձ ասում էին, թե ունեն նախնի, որը ողջ է մնացել Ցեղասպանությունից՝ ֆիլմում ներկայացված կանանցից մեկնունեկի շնորհիվ:

-Դուք մեքեցիք «Armenie, Mon Amour. Տաս եվրոպացիներ են խոսում» ֆրանսերեն-անգլերեն վերնագրով անգլիալեզու ժողովածուն, որը կազմել եք ֆինն հոգեւորական Սերաֆին Սեդոյալայի հետ: Այն ներկայացնում է հետախույզում «արտաֆին» հայացքներ եւ խորը դասկերպումներ Հայաստանի եւ նրա ժողովրդի մասին: Ի՞նչը ոգեւորեց այս նախագիծը

Հորեյանական Ամանորը Վալենտինայի Հայկական կիրակնօրյա դպրոցում

ներկայացնումներով, ասումնով, երգ ու դարով՝ ցույց տալով Ձմեռ դարդին, որ իրենք նույնպես կատարել են իրենց խոսունները՝ եղել են կարգադատ, լավ են սովորել եւ տանը օգնել են ծնողներին:

Աւակերտների տնտեսանդեսն ուղեկցվում էր ծնողների եւ հյուրերի ծափողջուններով, որոնք ավելի էին ոգեւորում նրանց: Հանդեսն ավելի հայկական համ ու հոտ ստացավ կրթօջախում դեռելս անցած տարվա մարտին բացված դարի խմբակի ելույթներով՝ դարուսույց Սյուզաննա Դավթյանի գլխավորությամբ:

Ձմեռ դարդը 64 մկեր էր դաստատել երեխաների համար, որոնք բաժանելուց հետո, բարեմաղանքի խոսքեր ուղղեց հայկական կազմակերպությանը, դրո

րոցին, աւակերտներին, ծնողներին եւ, իհարկե, համայն աշխարհի հայությանն ու մեր Մայր հայրենիքին՝ մաղթելով բազում մեծ ու փոքր հաղթանակներով համեմված խաղաղության տարի:

Վերջում նշեմք, որ Վալենտինայի Հայկական կիրակնօրյա դպրոցին, աւակերտներին, ուսուցչական կազմին եւ ծնողներին, Ամանորյա շնորհակալական ուղերձ են հղել կրթօջախի հետ վաղուց արդեն բարեկամական եւ ուսումնական կապեր հաստատած Երեւանի թիվ 159 ավագ դպրոցի աւակերտներն ու ուսուցիչները:

Շնորհակալ Ամանոր եւ Սուրբ Ծնունդ: Թող որ 2025-ը լինի Հայաստանի եւ հայկական աշխարհի տարի:

ԱՐԱՐԱՏ ՀԱՅԱՎԱԾ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ Վալենտինա, Իսպանիա

Եվս մեկ Ամանոր այցելեց Վալենտինայի Հայկական կիրակնօրյա դպրոց: Եվ արդեն 20-րդ Ամանորը: Իսկ կարծես երեկ էր, երբ 2004 թվականին սեղծեմբերին ստեղծված հայկական կրթօջախը նույն տարվա Ամանորին գրեթե հանդարտաւոր հանդիսատեսին ներկայացավ «Հեփաթներ» բեմականացմամբ՝ հիմք դնելով արդեն ավանդույթ դարձած Ամանորյա տնտեսարարություններին: Այդ ոչ վաղ անցյալից սկսած՝ ամեն տարի, Ձմեռ դարդն ու Ձյունամուտը, հավատարիմ իրենց սված խոսուններին, այցելում են օտարության մեջ մի կտոր հայրենիք ստեղծած դպրանոց եւ, իրենց դաստատած նվերներով, ուրախացնում նրա հերոսներին՝ աւակերտներին: Իսկ վերջիններս էլ, իրենց սիրելի ուսուցիչների ղեկավարությամբ, ինչպես եւ ամեն տարի, դասավանդում են հավուր դաստատած ընդունում են հավուր դաստատած

ՎԱՐԴԻՍԻՐ ԴԱՐԲԵՆՅԱԼ

Պաշտպանության նախարարի անվտանգության ծախսերի մասին

Ահաբեկչությունը նորից գլուխ է բարձացնում ԱՄՆ-ում

«Երդողանը մեզ բարեկամ չէ, նա սառադոն է վեհության մոլորակում և ուզում է դառնալ խալիֆ: Նա աշխարհի ամենավստահավոր դիկտատորներից մեկն է: Տարիներ շարունակ նա օգնել է «Իսլամական ղեկավարությանը»: Նա միտոսներ էր այդ փաստը, բայց հիմա բացեիք օգտագործում է այդ ահաբեկիչներին: Նա ռադիկալ իսլամիս է և սառադոն է վեհության մոլորակում: Նա ուզում է դառնալ խալիֆ»...

Այդ մտքերը չի արհեստավորել որևէ հայ ֆաղաֆագե, ռուս վերլուծաբան կամ Թուրքիային ոչ բարեկամ որևէ ղեկավար: Միայն ֆաղաֆակալ վերլուծաբան: Այս մտքերը արհեստավորել է փոխգնդապետ **Տուլսի Գաբբարդ** (Tulsi Gabbard - Donald Trump s incoming Director

Tulsi Gabbard (Թուլսի Գաբբարդ). ԱՄՆ Ազգային հետախուզության սնորհ

of National Intelligence) դեռևս 2020 թվականին: Նա նորընտիր ԱՄՆ-ի նախագահի կողմից նշանակվել է ԱՄՆ-ի Ազգային հետախուզության ղեկավար:

Գաբբարդը 2003թ. Իրաքում մասնակցել է զինափոխության ամերիկյան բանակի կազմում: Նա համաճանաչ դեմ է դարձել շարժմանը իր «Պատերազմ ահաբեկչության դեմ» լրատվամատերում: Մեկ անգամ չէ, որ իր հոդվածներում ֆիլիպին Գաբբարդը ֆինանսավորել է **Երդողանին**: Մի մեջբերում էլ՝ «Երդողանը զինափոխության ամերիկյան զինափոխության օգնություն է իր ահաբեկիչներին: Նա ռադիկալ (արմատական) իսլամիս է, սառադոն է վեհության մոլորակում (islamist megalomaniac) և ուզում է դառնալ խալիֆ (կրոնական և աշխարհիկ միապետ)»:

Իմիջիայլուց նշենք, որ նույն Տուլսի Գաբբարդը ժամանակակից լինելով «դեմոկրատական կուսակցության» անդամ, ֆինանսավորում էր **Դոնալդ Թրամփին** այն բանի համար, որ նա «կանաչ լույս» վառելիք թուրքերի համար դեռևս 2019թ., որդեսգի նրանք ներխուժում էին սիսային Սիրիա և սկսեցին էթնոկլանական զսույն ֆրոնտից:

Մի երկու խոսք ԱՄՆ Ազգային հետախուզության գերա-

ստեղծության մասին, մինչև կանցնեն հիմնական թեմային: * * *

2001թ. սեպտեմբերի 11-ին Նյու Յորքում տեղի ունեցավ ահաբեկչական ակտ, որը իրականացրեց «Ալ-Զաիդա» ահաբեկչական կազմակերպությունը: Ահաբեկչական խումբը բաղկացած էր 19 անդամներից, որոնք բռնազավթեցին 4 ուղեւորներով լի ինֆանտրի: Զավթիչները բաժանվել էին 4 խմբի, ամեն խմբում կար մեկը, որը սովորել էր օդաչուների դասընթացներում: 2 ինֆանտրիներ բռնազավթումից հետո բախվեցին Մանհեթենի Զամաշխարհային առևտրի կենտրոնների 2 աշտարակներին, 3-րդ ինֆանտրի բախվեց Վաշինգտոնից ոչ հեռու տեղաբաշխված Պեն-

Նյու Օրլեանը՝ ահաբեկչական ակտից հետո

կան համակենցության նոր դեկավարը կրառնա հունվարի 20-ից, վերոնշյալ **Տուլսի Գաբբարդը** (վերջինս հավաստում էր իրենապակաս է):

Ավելի քան 18 ամերիկյան հասուկ ծառայություններ իրենց տեղեկատվական գանգվածը ուղարկում են Ազգային հետախուզության գերատեսչություն, որտեղ այն ենթարկվում է լրջագույն վերլուծության և դասակարգվում է գեյտուցագիր ԱՄՆ-ի նախագահի համար:

2025թ. հունվարի 16-ին (3-15) ուն 42-ամյա ԱՄՆ-ի ֆաղաֆագի **Շամսուդ-Դին Զաբբար** անունով, իր «Ֆորդ» մակնիշի (դիկաթ) մեքենայով մխրձվեց ժողովրդի բազմության մեջ Նոր Օրլեանի (ԱՄՆ) Բուրբոն փողոցում: Գետնամուկ սղանվեց 15 մարդ, իսկ մի քանի սասնյակ մարդիկ սարքեր աշխճանի

Shamsud din Jabbar Շամսուդին Զաբբար՝ ԱՄՆ Նյու Օրլեան ֆաղաֆագի տեղի ունեցած ահաբեկչական ակտի իրականացնողը

վնասվածներ ստացան: Բայց դա դեռ բոլորը չէր: Այնուհետև Շամսուդը դուրս է թռնում մեքենայից և հրագնից կրակ բացում իրավադատ մարմնի աշխատակիցների վրա: Իրավադատներն ի դասախան նույնպես կրակ են բացում և ահաբեկիչ վարորդը սեղում սղանվում է: Վիրավորվում են մի քանի նստիկաններ:

Եվ այսպես, ահաբեկիչը՝ 42-ամյա Շամսուդ-Դին Զաբբարը, Տեխասի բնակիչ էր, ԱՄՆ-ի ֆաղաֆագի: Մեքենայի մեջ հայտնաբերվում է Իսլամական ղեկավարության (ИГИЛ-ISIS) դրոշմը: Գետնամուկությունների ֆեդերալ բյուրոն (FBI) մեքեն-

այի մեջ հայտնաբերում է նաև զենք, զինամթերք և դայթուցիկ նյութեր:

Միջադեպը հետաքննող հիմնական իրավադատ մարմինը հանդիսանում է ԶՖԲ-ն: Զննիչները գտնում են, որ Զաբբարը միայնակ չի գործել: Առաջին հայտնի է նաև, որ այդ անձնավորությունը ծառայել է ԱՄՆ-ի Զինված ուժերում: Բաժանված է եղել կոնզից և ցանկություն է ունեցել սղանել իր ընտանիքի անամներին: Գայտնի է նաև, որ նա հաճախ խոսել է «Իսլամական ղեկավարության» ահաբեկչական խմբավորման մասին: 2021թ-ից Զաբբարը աշխատել է «Deloitte» ընկերությունում որդես ավագ մասնագետ՝ խորհրդատվական հարցերով:

Նոր Օրլեանի նստիկանությունը ուսումնասիրելով տեսախցիկները հայտնաբերել է, որ ինչ-որ անձինք են վերոնշյալ մեքենայի մեջ տեղադրել դայթուցիկ նյութեր:

Պայթուցիկ նյութեր են հայտնաբերվել նաև նույն Բուրբոն փողոցի (ֆրանսիական թաղամաս) սարքեր հասվածներում: Իրավադատներին հաջողվել է վնասագործել դրանք:

Նույն օրը, գրեթե նույն ժամանակահատվածում, Լաս-Վեգասում «Trump international» հյուրանոցի հարևանությամբ ԱՄՆ ֆաղաֆագի, Զինված ուժերի ավագ սերժանտ, «կանաչ թերթ» (Green Beret) **Մեթյու Ալան Լիվերսբերգերը** դայթեցրեց «Tesla Cybertruck» ավտոմեքենան: Վերջինս 37 տարեկան գործող զինվորական էր և ծառայում էր Գերմանիայի հասուկ նշանակության 10-րդ բրիգադում (զինվորական միավորում):

Պայթյունի դաշին (կամ ինչ-որ գտնում են առաջին իրավադատները՝ ինֆորմացիայի ղեկավարության դաշին) Լիվերսբերգերը գտնվում էր արձակուրդում:

Լաս-Վեգասի ցերեխ **Կեվին Սաֆմաֆիլը** հայտնաբերել է, որ սուբյեկտը ինֆորմացիայի էր կրակելով իր գլխին, մինչև մեքենայի դայթյունը: Պայթյունի հետևանքով վնասվել են 7 մարդ: 1 մարդ գոհվել է:

Այդ երկու դայթյունները Նոր Օրլեանում և Լաս-Վեգասում ունեն որոշակի ընդհանրություններ: Երկուսն էլ տեղի են

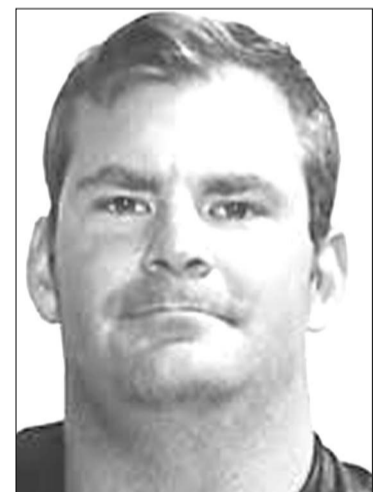
ունեցել Նոր Տարվա առաջին օրը՝ հունվարի 1-ին, երկու անձերն էլ մեքենան վարձել են Turo կայքի միջոցով: Երկուսն էլ այս կամ այն կերպ զինվորական անցյալ և ներկա ունեին: Երկուսն էլ ծառայել էին Աֆղանստանում գրեթե նույն ժամանակ: Գայտնի է նաև, որ Լիվերսբերգերը ունեցել է մարմնական մի քանի լուրջ վնասվածքներ և խորին ընկճվածություն (դեպրեսիա), որոնք «ձեռք է բերել» Աֆղանստանի գործողությունից: Իր սիրած աղջկան (վերջինս զինվորական բուժֆույր էր) ուղարկած վերջին էլեկտրոնային նամակում Լիվերսբերգերը գրել է «Այս ամենը զգվելի է, ես ինձ Բեթմեն «Batman» եմ զգում վերջերս»:

Գետնամուկները սուբյեկտի հետախուսի մեջ գտել են նաև մի հետախուսական նամակ՝ գրված իր կողմից՝ «Ամերիկացիների ուշադրությունը կարելի է գրավել միայն արհեստավոր տեսարաններով և բռնությամբ: Դրա համար էլ ես ընտրում եմ այս ճանապարհը»:

Ընկերները նաև մասին խոսելիս ասել են, որ նա ամեն ինչում ուզում էր սարքերով մյուսներից և լինել առաջինը, այդ թվում՝ մարտերում:

Պայթյունից հետո դարձվել է, որ նա մեքենայի տեսանախուսում բռնված են եղել բեռնակներ և այլ վառելանյութով լի աղբարաններ, դայթուցիկ նյութեր և հրավառություններ:

Նույն օրը, 2025թ. հունվարի 1-ին, անհայտ 4 չարագործներ Նյու Յորքի Զուրնա թաղամասի «Amazura» գիտերային ակումբի դիմաց 30 կրակոց են արձակել այցելուների վրա: Ավելի քան 11 մարդ սարքեր աշխճանի վնասվածքներ են ստա-

Matthew Livelsberger Մեթյու Լայվերսբերգեր՝ ԱՄՆ Լաս Վեգաս ֆաղաֆագի իրականացված ակտի իրականացնողը

ցել: Բոլորին տեղափոխել են հիվանդանոց: Բոլոր տուժածները 16-20 տարեկան են: Զարագործները փոխուսի են դիմել հանցանքի վայրից «Infinity» մակնիշի գործ գույնի մեքենայով: Նրանց մասին դեռևս ոչինչ հայտնի չէ:

ԳԵՂԱՍ ՄԿՐՏՉՅԱՆ

Հայաստանի «մեղքը»

Վերջին քաղաքական ռուսական որոշումները, մեկ-մեկ նույնիսկ խրոխտ վերնադասի ներքին ներկայացուցչությունը իմենաթիռի կործանման առիթով Ադրբեյջանի հոխոսացող նախագահի ղեկավարությանը Կրեմլի խոսակցների հետ ու զգուշացող դասախոսները, միաժամանակ առիթը բաց չեն թողնում ֆար գցելու կարծես թե «հեռանալ» հավակնող Հայաստանի կողմը: Դա երբեմն անելով, մեղմ ասած, նաև անբարեխիղճ, էժան լրատվական «հնարներով»:

Ահա վերնագիր սովորաբար հավասարակշռ «Ռամբլեր» օնլայն-լրատվական հանգույցի հունվարի 13-ի լրահոսում. «Հայաստանում հայտարարություն են արել ԵԱՏՄ-ից երկրի դուրս գալու մասին»... Առաջինը, որ ընթերցողը կարող է հասկանալ միայն սա կարողալուց, այն է, թե Հայաստանը մտադրություն է հայտնել կամ հենց դուրս է գալիս այդ կառույցից: Սխալմամբ, թե՛ հասուկ նոտասկով է սույն թյուրիմացությունը սարածվել, երբ իրա-

կանում լուրը ճիշտ հակառակի մասին է: Երբ «Ինտերֆաքս» ռուսականից արտահանված այս հաղորդումը բացում են լրիվ կարգալու համար, նոր միայն վերնագիր է դրված «Հայաստանում դաս-մեկ են» երկիրը ծրագրում է արդյոք դուրս գալ ԵԱՏՄ-ից»: Իսկ լրատվության նշանակությունը պարզապես այն հասկանալով, որ «Երեւանում հայտարարել են, որ Հայաստանը չի նախատեսում դուրս գալ ԵԱՏՄ-ից»...

Սանկցիոնաբանության «ԱԲՆ24» (abnews.ru) ցանցային հրատարակությունը դեկտեմբերի 30-ին, հղում անելով չինական «Սոհու» դարբերակարանին, վերջինիս անունով օնլայն-լրատվություն է հրատարակել «Ռուսաստանին խաբել է կարելու դաժնակիցը...» վերնագրով, որոշեց այդպիսի դաժնակից նշանակել մեր երկիրը: «Հայաստանը դաժնակից է Ռուսաստանին»,- ըստ «ԱԲՆ24»-ի՝ գրել են չինացի հեղինակները: «Դավաճանել» էլ, ըստ հրատարակման, եղել է ժամանակին վար-

չադեցի Նիկոլ Փաշինյանի այն հայտարարությունը, թե երկիրը ամենամոտ ժամկետում կարող է դուրս գալ ԵԱՏՄ-ից: Զգիտե՛մ՝ իրողությունը ծուռ հայելուն ներկայացնող (մասնավորապես թե ով է ում դավաճանել) այս դեպքում իրոք որմանով եւ երբ են արել չինացի լրագրողները,- այդ դարբերակարանի ռեսուրսում նման նյութ զգնել համեմայն դեղատեղի չհաջողվեց,- բայց ինչպես դարձեցին, բացառապես նույն հրատարակումը ռուսական այս լրատվամիջոցում արել է դեռ անցած ամռանը՝ հունիսի 13-ին (ՌԴ որոշ ԶԼՄ-ներ էլ կրկնել են այն)...

Նույն հին «մեղքը» վեց ու կես ամիս հետո, սարեմուշի՛ն, Պուսի՛ն-Փաշինյանի հանդիման-չհանդիման խոսակցությունների օրերին հասուկ վերակենդանացնելը (սխուրբառ չասե՛նք), թվում է, էժան, ցած «հնար» է ընդդեմ Հայաստանի: Սա՛ է իրենց լրագրողական էթիկայի, օնլայն-լրատվական մշակույթի ու մասնագիտական բարեխղճության մակարդակը:

Այնուամենայնիվ մեկ ռուսական լրատվամիջոց՝ «ԲլոկՆոս.ռու»-ն, ի դասախոսական Ռուսաստանից ներողություն դադարեցրելով Ալիեւի՝ համարձակ հողված է տղաբերել միայն անցյալ տարվա ընթացքում հենց Ռուսաստանում ռուսների նկատմամբ ադրբեյջանցիների ագրեսիվ հանցագործությունների մեծաթիվ դեմքերի մասին:

Բայց այստեղ կցանկանայինք ԳԳ իշխանությունների եւ դասական տարբեր կառույցների ուժադրությունը հրավիրել սույն լրատվամիջոցի Հայաստանին վերաբերող բաժնի վրա, որի էջերում տեսանք հրատարակումների ուղղակի թեմանական չարագուշակ ու վայրահաչ վերնագրեր մեր երկրի, նրա աղաքայի մասին:

Լուսանկարը՝ ՌԲԱ Նովոսի-ի

Ահաբեկչությունը նորից գլուխ է բարձացնում ԱՄՆ-ում

⇒ 8 Արեւմտյան որոշ փորձագետներ Նոր Օրլեանի եւ Լաս-Վեգասի ահաբեկչությունները փորձում են համակարգել գաղափարախոսության եւ կազմակերպչական տեսակետներից:

Առաջին հերթին՝ արդյո՞ք այդ ահաբեկիչները կառավարվում էին միմյանց հետ, եւ եթե նույնիսկ ոչ, արդյո՞ք նրանք ղեկավարվում էին նույն կենտրոնից: Մի բան արդեն ակնհայտ է. եթե նախկինում ահաբեկիչները ուղեւորվում էին «թիրախ» երկրներ էմիգրացիոն հոսքերով, ապա հիմա ռադիկալացվում են հենց տեղաբնակ ֆաղափարացիները:

Մեծնայով կազմակերպված (վրաբեր, լայնություն) ահաբեկչական ակտերը համարվում են ցածր մակարդակի սեխնուրոգիաներ: Սուբյեկտը ընտրելիս, ահաբեկչության գաղափարախոս դեկլարանտը հաշվի են առնում սարիքը (Նոր Օրլեանում - 42 տարեկան, Լաս-Վեգասում - 37 տարեկան), ընտանեկան բարդությունները, դաստիարակումը, անձնական ուղեւորները, հասարակությունից նեղացած լինելը, ֆաղափարական հավակնություններն ու նկրտումները եւ այլն, եւ այլն:

Հունվարի 3-ին դեռեւս գործող նախագահ **Ջո Բայդենը** ելույթ ունեցող Սոփիստիկ սնից՝ ահաբեկչական ակտերի կառավարչությանը: Ընդ որում ելույթն սկսեց իրեն բնորոշ «սրամտությամբ»՝ «Վստահ եմ, որ հիմա կծափահարեմ, որովհետեւ ես վերջապես հայտնվեցի» («ներկաները» ծիծաղեցին): Այնուհետեւ Բայդենը հայտնեց, որ Սոփիստիկ սան իրավիճակային կենտրոնում ինքը խորհրդակցություն է անցկացրել հասուկ ծառայությունների եւ իրավաբան մարմինների ներկայացուցիչների հետ: Նա նշել է նաեւ, որ ահաբեկիչների միջուկը դեռեւս որեւէ կառույց չի հայտնաբերվել, բայց ֆնուրությունը ակտիվորեն շարունակվում է: Միեւնույն ժամանակ Բայդենը ցավակցություն է հայտնել զոհվածների հարազատներին եւ հայտնել, որ չնայած այդ ողբերգությանը, վերոհիշյալ ֆաղափարները շարունակվում են աղբյուր ու ծաղկել...

Նյու Յորկի ահաբեկչական ակտից դեռեւս ոչինչ հայտնի չէ:

Հայտնի է, որ ամերիկյան զինծառայողները, որոնք անցել են Աֆղանստանի եւ Իրաքի «թոփ ու բոփով», այնքան

Լաս Վեգասում տայթեցված ավտոմեքենան:

էլ չեն համակրում ամերիկյան հասարակությունը եւ հասկալիս ֆաղափարական գործիչներին: Նրանց կարծիքով, սիրող հասարակարգը անսարք է իրենց նկատմամբ, զոհվածների ընտանիքների նկատմամբ, կորցված ժամանակի եւ առողջությանը նկատմամբ: Այս թեմաներով Հոլիվուդում նկարահանվել են բաղնաքիվ գեղարվեստական ֆիլմեր եւ ոչ անհիմն:

Չի բացառվում, որ Թրամփի վերընտրումը հունից հանել է դաստիարակների մասնակից շահ վեճերում: Կարծես թե ամերիկյան հասարակության մեջ բեւեռացում է սեղի ունենում:

Իհարկե, մե՛նք՝ հայերս, նույնպես ցավակցում ենք զոհված ամերիկացիների ընտանիքներին, հարազատներին, բարեկամներին, մանավանդ, որ դեռ չգիտենք զոհվածների թվում հայեր էլ կան, թե՛ ոչ: Միեւնույն է, նրանք բոլորը անմեղ զոհեր են: Հայաստան էլ սեւել է ծանր ահաբեկչություն: Ասված դաժնակի մեղ մեր փորձություններից:

Ընթերցողս նկատեց, որ հողվածիս սկզբում մեջբերել են Տուլսի Հաբբարդի հայտարարությունը: Նա հունվարի 20-ից հետո կարգադրեցին ամերիկյան կառավարության կարելու ազդու դաժնակներից մեկը եւ Երդողանին համարում է ԱՄՆ-ին ոչ բարեկամ, անվանում է նրան դիկտատոր խալիֆ:

Արդյո՞ք սա կՆերի Երդողանը: Արդյո՞ք այս ահաբեկչական ակտերը դասախոսական էին: Արդյո՞ք «Իսլամական դեմոկրատիա» կազմակերպությունը հասուկ հանձնարարություն չի ստացել: ՀԳԲ-ի, ոսիկանության եւ հետախուզության համար սա բավականին դժվար հետախուզություն կլինի, մանավանդ, որ սուբյեկտները սղանված են:

Միեւնույն ժամանակ ուզում են հայտնել, որ նորընտիր նախագահ **Թրամփը** հայտարարել է «Նախագահ

Ռեջեփ Թայիփ Երդողանը իմ ընկերն է, մարդ՝ որին ես հարգում եմ: Կարծում եմ, նա էլ ինձ է հարգում»: Դե ինչ կա որ, ԱՄՆ-ը ազատ դեմոկրատական երկիր է, հետախուզության մեջը կարող է իր սեփական կարծիքը ունենալ նախագահի ընկերների մասին եւ մնալ իր դաստիարակը: Ժամանակը ցույց կտա:

Ամեն ահաբեկչական ակտից հետո, ո՞ր դեմքերում էլ այն սեղի ունենա, բոլոր երկրների հասուկ ծառայություններում այն ֆնուրվում է, հետեւություններ են արվում եւ փորձում են առաջնորդել իրենց աշխատանքում:

Վաս չէր լինի, եթե Հայաստանի հասուկ ծառայություններում էլ այն ֆնուրվել: Կարծում եմ նաեւ, որ մեր նոր հետախուզական ծառայությունը դեռ է բաց չթողնի առիթը եւ փորձի «բարեկամանալ» Տուլսի Հաբբարդի հետ:

Կյանքը ցույց տվեց, որ ո՛չ **Ս. Նարիկինը** (ռուսական հետախուզության մեջը, «լեռնային» հրեա, Մոսկվայում բնակվող միլիարդատեր **Գոդ Նիսանովի** մեթոդը), ո՛չ էլ **Ռիչարդ Մուրը** (Մեծ Բրիտանիայի Mi-6 հետախուզության մեջը, Թուրքիայում երկար տարիներ աշխատեց եւ թուրք կնոջ հետ ամուսնացած: Երդողանի եւ Հաֆան Ֆիդանի մեթոդը) Հայաստանին բարեկամներ չեն:

Տեսնենք, ինչպիսի կլինեն ԱՄՆ Ազգային Հետախուզության սնորեն Տուլսի Հաբբարդը, ԿՀՎ (CIA) նորանշանակ սնորեն **Ջոն Ռեյկլիֆֆը** եւ մյուս հասուկ ծառայությունների ղեկավարները:

Վստահ եմ, որ համադասախոսական հաշվարկներով եւ վերլուծություններով արդեն շահ ակտիվորեն զբաղվում են Ադրբեյջանի հասուկ ծառայություններում եւ ԱԳՆ-ում: Կարելի՞ է արդյոք այս իրավիճակների հետ կառել նաեւ նախագահ Ալիեւի վերջին՝ հունվարի 7-ի արյունառուտ հարցազրույցը՝ «...Հայաստանը ֆաշիստական դեմոկրատիա է... Չանգեզուրի միջանցքը դեռ է բացվի եւ կբացվի... ադրբեյջանցի փախսականները դեռ է վերադառնում Հայաստան... կամ Հայաստանի ղեկավարը ինքը կոչնչացնի ֆաշիզմը իր երկրում, կամ դա կանենք մե՛ք...»:

Լրջորեն մտածել է դեռ եւ իհարկե դասախոսվել:

«ԱՄՆ-ը Հայաստանին ...»

⇒ 2 Այսպես թե այնպես, ասվում է ԵԱՏՄ-ի նույն օրվա մեկ այլ հրատարակման մեջ, Նիկոլ Փաշինյանի կառավարությունը եւ անձամբ վարչապետը Վաշինգտոնում իրենց գործընկերների հետ դրսևորել են որոշակի ֆաղափարական ճարտարություն: Պատճառական Երեւանը եւս մեկ անգամ հաստատեց «բազմազանցման» իր ուղին առանցքային եւ կարելու արտաքին գործընկերների հետ հարաբերություններ կառուցելու հարցում, ընդամենը դրանցում ներառելով ռազմաֆաղափարական ոլորտի նոր տարրեր: Մինչ Սիրիայում սեղի ունեցած վերջին իրադարձությունները «անդրկովկասյան» հանրադատությունը, թե՛ն հիմնականում ձեւակամորեն, Ռուսաստանի եւ Իրանի հետ Բաշար ալ-Ասադի կառավարությանը մատուցող նույն դաժնակի մաս եւ կազմում: Արաբական երկրում՝ Հալեպի մահաճուճ 2019 թվականի փետրվարից մինչեւ 2024-ի դեկտեմբերը գործում էր հայկական մարդասիրական առաքելությունը (սակրավորներ եւ ռազմական բժիշկներ): Այժմ, ինչպես կարելի է հասկանալ, Երեւանը որոշել է վերջնականապես «փոխել իր կողմնորոշումը» դեմոկրատիկ ԱՄՆ-ի կողմնակցության դեմ ձեւավորված, այսպես կոչված, գլոբալ կոալիցիա:

Հողվածի հեղինակն է ի թիվս այլ բաների ակնհայտ է համարում, որ հայկական կողմը ամեն կերպ փորձում է խուսափել արտաքին ճակատում իր դիվերսիֆիկացման ծրագրերի «հակառուսական» մեկնաբանությունից: Եվ ԱՄՆ-ի հետ խաբարային ստորագրումն այս առումով բացառություն չէ: Թե՛ն Փաշինյանի համար «նախընտրելի» Բայդենը հեռանում է Սոփիստիկ սնից, այնտեղ շուտով իր իրավունքները կստանան Թրամփը, որն ակնհայտորեն իր նախորդից դասախոս է հակված Ռուսաստանի հետ ԱՄՆ-ի հարաբերությունների առձակասման մոդելին: Հաշվի առնելով դա, հայ «դեմոկրատներ» համար ավելի հեշտ կլինի գնալ «բազմազանցման» ճանապարհով՝ «եւ-եւ» սկզբունքով, այլ ոչ թե «կամ-կամ»-ի:

Փաշինյանը, ըստ հողվածագրի, մանրերելու ավելի մեծ ազատության հնարավորություն է ստանում, քանի որ «կամ-կամ»-ի ընտրության անհրաժեշտությունը, որին Բայդենի թիվը փաստացի մղում էր նրան վերջին չորս տարիներին, դառնում է դասախոս հրատարակելու դասախոս:

Պատճառեց ԳԵՂԱՍ ՄԿՐՏՉՅԱՆԸ

Իմաստաբանական բառարան

Վոյ աման, աման

ԱՄՆ բառի օգնությամբ հայերն ու մեր հարեան ժողովուրդները ափսոսանք, վիճ, ցավ ու վախ են արժանացրել «աման»-ին, «վոյ աման», «ուֆ աման», «աման-ասված» եւ այլն:

Ձայնարկություն համարվող այս բառը մինչև թուրքերենի միջնորդությամբ արաբերենից մեզ փոխանցվելը, փոխառու լեզվում ունեցել է AMN տեսակով արմատ ու բայական հիմք՝ որից էլ կազմվել են մի քանի արաբերեն բառեր՝ amin, amanat, amn, որոնք էլ իրենց հերթին բարդ կամ ածանցավոր բառերի համար հիմք են ծառայել:

Հայերեն «ԱՄՆ-ԱՍՏՎԱԾ» ձևերն համադասարկում են արաբերեն Amanullah բառը, որը նաեւ անձնանուն է եւ սրվում է զավակներին անվանելու կամ տեղափոխելու ակնկալով:

«Ամանուլլահ» բառացի նշանակում է աղավաղվել Աստուծո: Դրա երբայերեն տարբերակը՝ Էմանուել ձևն է, որի հայերեն տարբերակն է Մանվել անձնանունը:

Արաբերեն AMN արմատից հայերի մոտ կա նաեւ ԵՄԻՆ անձնանունը, որը նշանակում է հավասարիմ, ճշմարտագործ, աղաչող: Վաստեղի առեւտրականի համբավ վայելած Մուհամմեդ մարգարեին ԱՄԻՆ դասվանունով էին կոչում:

«Ավանդ» եւ «գրավ» իմաստներով հայերեն ԱՄՆԱԹ բառն էլ նույն AMN արմատից է, որն ամենայն հավանականությամբ դարձվել է միջնորդությամբ է հայերենին անցել:

Ձայնարկային հնչեցման օգտագործվող հայերեն ԱՄՆ բառը ժամանակին արաբական աբխազիում ռազմական տերմինի արժեք է ունեցել: Այն լայնորեն կիրառվել է հասկալի «անհավաստի» կողմից «հավաստյալներից» աղաչան խնդրելու ժամանակ: Սակայն իսլամի դասկերացրած «աղաչան խնդրելու» հասկացությունը միանգամայն տարբերվում է այդ եզրույթի համար միջազգային իրավունքի դասկերացրած սահմանումից: Զանգի որ իսլամի սահմանած ԱՄՆ-ը գաղափարախոսական ու կրոնական եզրույթ է:

Ռազմական գործողությունների ժամանակ ԱՄՆ նշանակում էր այն իրավիճակը, երբ դարձված կողմը, սոցիալական դրոշմաբանություն փոխառելով, բացակայում էր «ԱՄՆ», (խաղաղություն, հասցության կամ աղաչան սանալու խնդրանք, հանձնվելու առաջարկ եւ այլն), որից հետո դասկերացում հաղթական դիրք գրաված կողմը խորհում էր ռազմական գործողությունները դադարեցնելու կամ շարունակելու մասին: Նման իրավիճակներում «ԱՄՆ» սրվում էր թե՛ անձին, եւ թե՛ զորախմբին, ու երաշխավորվում նրանց կյանքի ու գույքի անվտանգությունը:

Ժամանակին, երբ Արցախի առաջին դասկերացում մեզ հաղթական դիրք էին գրավել, միջուցե արժեք մի քանի ավելի երկար խորհել աղբյուրների աղբյուրած «ԱՄՆ»-ի մասին: Ուֆ աման, եսիմ, է՛...

ԳՐԻԳՈՐ ԱՍՏՎԵՅԱՆ

Երդողանի երուսաղեմյան դաշնագրերը հարցեր են առաջացնում Սամբուլի վերաբերյալ

Դոկ. ՄԱՅԸԼ ՌՈՒԲԻՆ

«Middle East Forum»-ում ֆաղափական վերլուծության կենտրոնի տնօրեն

«Middle East Forum Observer» դարձրեցին Դոկ. Մայլ Ռուբինը գրում է, որ 2024 թվականի դեկտեմբերի 22-ին Թուրքիայի նախագահ **Ռեջեփ Թայիփ Երդողանը** Սիրիայի հետ սահմանից ոչ շատ հեռու գտնվող Մերիքի ֆաղափում գլխավորել է իսլամիստ դաշնագրերի մի հավաք, որի ընթացքում ամբողջիկ հնչեցրած «Պարոն նախագահ, մեզ Երուսաղեմ առաջնորդի» կոչերին, նա մի փոքր մտածելուց հետո, դասասխատել է. «Համբերությունը հաղթանակ է խոստանում»: Նրա այս ակնարկը, շարունակում է Ռուբինը, ճշի ունեցավ Իսրայելի դեմ դասկերացում հայտարարելուց հազիվ հինգ ամիս անց, բայց այն համադասարկից բնույթ չէր կրում: Դեռևս 2020-ի հոկտեմբերին Երդողանը հայտարարել էր. «Երուսաղեմը մերն է»: Թուրքիայի Ազգային Ասամբլեան (ժողովը) Երուսաղեմի նվաճումը համարում է իր առաջնահերթությունը: «Թուրքիան իր բոլոր կառույցներով՝ կառավարությամբ, Ազգային ժողովով եւ ամենակարևորը՝ իր դասկերացումով՝ իր դասկերացումով դասկերացում էր դասում: Ես ամբողջ արժեք հավասարեցնում եմ, որ գալիք ժամանակներում Պաղեստինը ազատագրվելու է», հայտարարել ԱԺ խոսնակ **Նուրան Զուրդուլու**ը 2024-ի հոկտեմբերի 16-ին:

Մինչ Թուրքիայի դասկերացումները փորձում են չխորանալ այս հայտարարությունների ետին թափանցած մտադրությունների մեջ, Երդողանի «Ազգայնական Կարգադրություն» կուսակցության (MHP) դասկերացից **Դեվլեթ Բահչեյին** եւ Երդողանի որդին **Բիլալը** խոստացել են Երուսաղեմի համար դաշնագրի սահմանները մինչև վերջ:

Ոչ ոք չէր կարողանալ սակ առնի Երդողանի մտադրությունները: Ինչպես Իրանի գերագույն առաջնորդ **Ալի խամենեյին**, Երդողանն էլ բազմաթիվ առողջական մարտահրավերներ է հաղթահարել: Բայց նա ուղղակի մոլեգնած է իր սեփական փառքի երեւակայությամբ: Անձնապես նա ասում է ժամանակակից Թուրքիայի հիմնադիր **Մուսթաֆա Զենալ Աթաթուրքին**, որ կառուցեց նոր, աբխազիկ, անառարկելիորեն արեւմտյան դասկերացում՝ ֆայթալող Օսմանյան կայսրության փոխարեն: Մինչ նա Աթաթուրքին ուղղակիորեն չի ֆնտադասում, բայց ակտիվ իմնադրի նկատմամբ իր ֆնտադասումը նա արժանացրել է խորհրդանշական ժեստերով: 2005-ի հունիսին Երդողանը փոխել սկեց այն դաշնագրի ետնամասային տեսարանը, որտեղ իր ամենամայա հեռուստատեսային ելույթն էր ունենալու: Աթաթուրքի նկարի եւ Թուրքիայի դրոշմի փոխարեն այնտեղ հայտնվեցին Անիսթաթուրք (այսինքն՝ Աթաթուրքի դասկերացում) եւ մի մեղադրանքի դասկերացում: Թուրքերին ուղղված ակնարկը հասկալ էր՝ Աթաթուրքը մեռած է, բայց իսլամը ողջ է:

Որքան էլ փառասեր եւ ֆաղափականադասում հնուս լինի, նա այնքան էլ չի փայլում խելացիությամբ: Նրան զայրացնում է այն, որ ժամանակին չի կարողացել հաճախել Թուրքիայի լավա-

գույն դորոցները: Որքան մարցիսիս նա իրենից բացի բոլորին է մեղադրում դրա համար: Իսկ որքան իմնական, նա իրեն շրջադասում է ստորագրած մարդկանցով, որոնք հավանություն են տալիս այն ամենին, ինչ իմն է առաջարկում կամ ասում: Այդ է դասկերացում, որ թուրք բռնակալը մտադրեց սայթափում է նախադեմոստրի հարցում: Երբ, օրինակ, Երդողանը առաջարկեց չեղյալ համարել Լոզանի դաշնագիրը, որդեգրի կարողանա փոփոխել Թուրքիայի սահմանները, նա չմտածեց, որ այդ փոփոխությունները կարող են Թուրքիայի գծած ճանադարիով չընթանալ: Եթե Երդողանը իր ցանկանում է ուղղել դասկերացում սխալները, ինչպես ուրեմն հզորը չվերականգնել Չմյուռնիա անունով: ԶԷ՞ որ Չմյուռնիայի ձեռք բերումը կայացել է սոսկ էթնիկ զսուների հետեւանով:

Վերադառնալով Երուսաղեմի հարցին, եթե Երդողանը ցանկանում է փոփոխել բազմաթիվ կրոնների համար սուրբ ֆաղափ համարվող Երուսաղեմի «սաստուս փոխ», ինչպես նույն ձեռք չի վերափոխում Սամբուլի կարգադրանքը՝ վերանվանելով այն Կոնստանդուպոլիս: Եթե իրենց Երուսաղեմում երաշխավորում են կրոնների ազատությունը եւ դաշնագրում են բազմաթիվ հրեական, քրիստոնեական եւ իսլամական սրբավայրերը, աղա մույնը չեն կարող ասել Երդողանի «սնտավարության» սակ զսնվող Սամբուլի մասին: Հարցը միայն Այա Սոֆիա (Սուրբ Սոֆիա) հունական տաճարը գործող մզկիթի վերածելը չէ: 2024-ին Երդողանի ռեժիմը սրբադեղվելով մզկիթի վերածեց բյուզանդական Սուրբ Փրկիչ եկեղեցին, որը ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի Համադասարկային ժառանգության վայրերից մեկն է հռչակված: Երդողանի ֆայթերը դարձադասում «սայթափ կրեւելու» շարունակական գործողության են մնան, որի հարթ շերտերով իր իսկ դիվանագետներին է մոլորեցնում, թե իբր Թուրքիան դաշնագրում է իր երկրի քրիստոնյաների եւ հրեաների ժառանգությունները:

Հայերն, իհարկե, ամենաշատը տուժեցին: Թուրքիայի ամենահարուստ մարդկանցից ոմանք իրենց հարսությունը կառուցեցին հայերից բռնազավթված ունեցվածքների վրա: Ինչպիսիք ավիաբազայի (որտեղ ամերիկյան օդուժը ավելի ֆան 1.800 զինծառայող է տեղակայել) մեծ մասը կառուցված է հայերից բռնազավթված հողակտորի վրա: 2012-ին **Հրանտ Դիմ** հիմնադրանքը հրատարակեց մի գիրք, որտեղ նշված է, որ Թուրքիայի կառավարությունը միայն Սամբուլում ավելի ֆան 600 կալվածք է խել հայերից: Հայոց ցեղասպանությունը ժխտելու ֆաղափականության

հիմնում ընկած են ոչ միայն կրոնական ասելությունն ու ռասիզմը, այլեւ հազարամյա հարսության գործողությունը ծածկելու ցանկությունը:

Թրամփի վարչակազմը չի վախենում դիվանագիտական ավանդույթը խախտելուց: Մինչև նախագահ Թրամփի հայտարարությունը, որ Երուսաղեմը ճանաչում է որդեգր Իսրայելի մայրաքաղաքը, դեմադրությունը Երուսաղեմը համարում էր ոչ մի դեմադրության դասկերացում «հյուդաստոնություն»: Մի սասնամայակ առաջ Մ. Նահանգների Գերագույն դասարանը հաճի առնելով դեմադրությունը **Զոն Զերրի** դասկերացում, թույլատրեց Երուսաղեմում ծնված ամերիկացի ֆաղափացիներին մեղ Իսրայելը (եւ ոչ թե Երուսաղեմը) որդեգր ծննդավայր:

Որովհետեւ Մ. Նահանգները չի ճանաչում Հոնկոնգի վերահսկողությունը կոնունիսական Չինաստանի կողմից, այնտեղ տեղակայված Մ. Նահանգների հյուդաստոնարանը շարունակում է վախել իր անկախ կարգադրանքը եւ չի զսնվում Պեկինում ամերիկյան դեմադրանքները երթուղայության սակ: Այդ առումով դեմադրությունը եւ նրա վերոդասկերացումը գուցե Սամբուլի իրենց հյուդաստոնարանները հռչակեն անկախ կառույցներ եւ ճանաչեն Թուրքիայի մեծագույն ֆաղափ վիճելի բնույթը:

Դեմադրությունը դեմ է ճանաչի Սամբուլի եզակի կարգադրանքը՝ դասկերացում իր հյուդաստոնարանը անվանելով Մ. Նահանգների հյուդաստոնարան Կոնստանդուպոլիսում: Թուրքիան սանուլ է սկել կրոնական ազատության հարցը: Երդողանը իր ֆառադասում էր սառել եւ բռնություն իրականացրել Հոյն ուղղափառ եկեղեցու եւ Հայ առաքելական եւ կաթոլիկ եկեղեցիների հանդեմ: Թուրքիայի մուսուլման հրեական համայնքի ներկայացուցիչները այժմ փաստորեն թուրքական դեմադրության դասկերացում են դարձել: Նրանք վախի մթնոլորտում են աղոթում, թե օրերից մի օր Թուրքիայի ծայրահեղականները իրենց կթրախավորեն: Եթե Երդողանը Երուսաղեմի հարց է բարձրացնում, աղա նախադեմոստր է ստեղծում, որ անկախության ձգտող ամեն մի երկիր հարցականի սակ դնի Սամբուլի դասկերացումը Թուրքիայի եւ բացահայտեմն ֆնտադասում այդ ֆաղափ կարգադրանքը:

Անգլ. բնագիրը բարձրանեց՝ info@azg.am

«ԱԶԳ» ՀԱՐԱԹԱԹԵՐԹ
Հրատարակության ԼԴ տարի
Հրատարակիչ
«ԱԶՆԱ ԹԵԹԵՅԱՆ»
սոցիալ-մակրոային հիմնադրանք
Երեւան, Սայթ-Սովա 21Ա,
Տարածք 48
e-mail: info@azg.am
azgdaily@gmail.com
www.azg.am
Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈՒ ԱԻՏԻԹԵՄՆ
Հաճախատուի (գովադր) հեռ. **010 582960**
Համակարգչային շարունակ՝
«Ազգ» թերթի
“AZG” Weekly
Editor-in-chief H.AVEDIKIAN
Phone: 374 010 582960